

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.25.4-79.12>

CZU: 64.03:330.567.2:658.716(478)

DIGITALIZAREA CA INSTRUMENT PENTRU DEZVOLTAREA ACHIZIȚIILOR PUBLICHE DURABILE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Doctorand **Maria PAPANA**E-mail: papana.maria@usm.mdORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0613-7916>Doctor în științe economice, conferențiar universitar **Andrei MULIC**E-mail: andrei.mulic@usm.mdORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6207-1216>

Universitatea de Stat din Moldova

DIGITALIZATION AS A TOOL FOR THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE PUBLIC PROCUREMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary. The article analyzes the influence of the digitalization process on the evolution of a sustainable public procurement system in the Republic of Moldova, highlighting the opportunities associated with the implementation of digital technologies. The main objective is to formulate solutions for the digitalization of sustainable public procurement in the Republic of Moldova. The research methodology is based on combining the theoretical framework on sustainable public procurement with the conceptual analysis of digitalization, capitalizing on national and international scientific contributions, as well as on the comparative analysis of European and national practices, strategies and policies in the field of electronic public procurement. The results of the study highlight the role of digitalization in increasing transparency, efficiency and proper management of public funds, as well as its potential to support the transition to a circular economy. The results demonstrate that, although the Republic of Moldova is making significant progress in the digitalization of public procurement, challenges persist, especially related to the low level of exhaustiveness of data on platforms and the absence of sustainability monitoring indicators. The EU-RM comparative analysis demonstrates notable differences in the pace and depth of digital transformation, as well as in the integration of sustainability criteria throughout the procurement lifecycle. The research conclusions highlight the need for public finance reform and the introduction of mandatory, measurable sustainability indicators in the national electronic public procurement system. Recommendations include alignment with European best practices, optimization of e-procurement platforms, and improved data integration to better link public spending with national sustainability goal.

Keywords: sustainability procurement, procurement digitalization, public procurement, e-procurement, transparency.

Rezumat. Articolul analizează influența procesului de digitalizare asupra evoluției sistemului sustenabil de achiziții publice în Republica Moldova, evidențind oportunitățile asociate implementării tehnologiilor digitale. Obiectivul principal este de a formula soluții pentru digitalizarea achizițiilor publice sustenabile în Republica Moldova. Metodologia cercetării se bazează pe îmbinarea cadrului teoretic privind achizițiile publice durabile cu analiza conceptuală a digitalizării, fiind valorificate contribuțiile științifice naționale și internaționale, precum și pe analiza comparativă a practicilor, strategiilor și politicilor europene și naționale în domeniul achizițiilor publice electronice. Rezultatele studiului evidențiază rolul digitalizării în creșterea transparenței, eficienței și bunei gestionări a fondurilor publice, precum și potențialul acesteia de a susține tranziția către o economie circulară. Rezultatele demonstrează că, deși Republica Moldova înregistrează un progres semnificativ în digitalizarea achizițiilor publice, persistă provocări legate în special de nivelul redus de exhaustivitate a datelor pe platforme și absența indicatorilor de monitorizare a durabilității. Analiza comparativă UE-RM confirmă diferențe notabile în ritmul și profunzimea transformării digitale, precum și în integrarea criteriilor de durabilitate în întregul ciclu de viață al achizițiilor. Concluziile cercetării subliniază necesitatea reformei finanțelor publice, prin optimizarea infrastructurii digitale, precum și introducerea unor indicatori specifici de durabilitate, obligatorii și măsurabili, în sistemul național de achiziții publice electronice. Recomandările propuse includ alinierea sistemului național de achiziții la bunele practici europene, optimizarea platformelor electronice de achiziții, creșterea nivelului de integrare și compatibilitate a datelor, astfel încât să se asigure o corelare sporită între cheltuielile publice și obiectivele naționale de sustenabilitate.

Cuvinte-cheie: achiziții publice durabile, digitalizarea achizițiilor publice, achiziții electronice, transparență.

INTRODUCERE

Tehnologiile informaționale au un potențial imens de a îmbunătăți guvernanta publică, prin furnizarea unor servicii publice eficiente și transparente, capabile să răspundă provocărilor secolului al XXI-lea. În ultimii ani s-au înregistrat progrese și investiții semnificative în domeniul analizat. Cu toate acestea, digitalizarea și durabilitatea achizițiilor publice continuă să prezinte provocări și dificultăți.

În țările aflate în curs de dezvoltare, precum Republica Moldova, sistemul de achiziții publice tradițional se confruntă cu probleme structurale precum riscul de corupție și birocrația. Progresul tehnologic în domeniul informațional deschide noi perspective pentru transformarea sistemului de achiziții publice. Astfel, dincolo de rolul său tradițional de optimizare a proceselor administrative, digitalizarea a devenit un element strategic esențial în consolidarea și modernizarea acestui domeniu.

Noutatea științifică a cercetării constă în elaborarea unui model conceptual original care integrează digitalizarea cu sistemul achizițiilor publice durabile. Studiul include o analiză comparativă aprofundată între Republica Moldova și Uniunea Europeană, prin raportarea la cadrul normativ, gradul de promovare și digitalizare a achizițiilor publice durabile. Contribuția inovativă constă atât în evaluarea rolului platformei în monitorizarea achizițiilor publice durabile, cât și în identificarea provocărilor specifice și formularea recomandărilor pentru optimizarea proceselor digitale în raport cu ODD.

La nivelul Uniunii Europene, Directiva 24/2014 constituie baza normativă pentru digitalizarea achizițiilor publice. Obiectivele-cheie urmărite sunt: combaterea corupției, eficientizarea procedurilor și perfecționarea sistemului de achiziții publice în ansamblu [1; art. 1].

Odată cu obținerea statutului de țară candidată la Uniunea Europeană, în baza Acordului de Asociere [2; art. 269-273], Republica Moldova trebuie să alinieze legislația privind achizițiile publice la directivele europene. Acest lucru implică finalizarea reformei finanțelor publice, îmbunătățirea procesului de achiziții publice la toate nivelele guvernamentale, dezvoltarea sistemelor de e-achiziții și consolidarea măsurilor de combatere a corupției.

Transformarea digitală și promovarea durabilității în achizițiile publice sunt strâns racordate la Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 [3; ODD 4, ODD 9]. Aceste inițiative subliniază importanța integrării tehnologiilor digitale și a principiilor sustenabile în procesele de achiziții publice, având un impact semnificativ asupra dezvoltării durabile.

MATERIALE ȘI METODE

Abordarea metodologică aplicată în cadrul acestei cercetări se bazează pe îmbinarea cadrului teoretic referitor la achizițiile publice durabile cu analiza conceptelor specifice digitalizării proceselor de achiziții publice, precum e-procurement, transparență digitală, eficiență și monitorizare digitală a procedurilor. În dezvoltarea temei de cercetare au fost valorificate în mod substanțial contribuțiile științifice ale autorilor naționali și internaționali, care abordează reforma sistemului de achiziții publice prin prisma digitalizării și sustenabilității.

Cercetarea include analiza documentară a cadrului normativ și analiza comparativă a practicilor, strategiilor, politicilor publice și rapoartelor internaționale privind digitalizarea achizițiilor publice durabile. Analiza comparativă dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova a fost realizată prin utilizarea următoarelor instrumente metodologice:

- analiza și sinteza informațiilor teoretice;
- analiza funcțională a platformelor electronice (M-Tender, TED);
- reprezentarea grafică a datelor pentru perioada 2022–2027 privind rata de digitalizare și tendințele transformării digitale;
- compararea indicatorilor europeni de monitorizare cu indicatorii disponibili la nivel național, din perspectiva criteriilor de transparență și integrare a criteriilor de durabilitate.

Datele incluse în studiu au fost colectate din surse oficiale, documente de politici publice și baze de date specializate precum Opentender, TED, Raportul de activitate al Agenției Achiziții Publice, M-Tender și Sondajul global de achiziții digitale. Cercetarea se concentrează pe perioada 2020–2024 și include, de asemenea, proiecții pentru 2025–2027, pentru a monitoriza evoluția recentă și tendințele de digitalizare în achiziții publice durabile. Analiza a fost realizată atât cantitativ, prin evaluarea volumului și valorii achizițiilor publice, cât și calitativ, prin examinarea criteriilor de durabilitate. Selectarea datelor s-a orientat către indicatori, rapoarte și statistici care permit analiza comparativă a nivelului de digitalizare, transparență și integrare a criteriilor de durabilitate. Pentru formularea concluziilor și a recomandărilor, autorii au folosit metoda sintezei, care a permis integrarea rezultatelor teoretice și practice în vederea identificării provocărilor actuale ale digitalizării sistemului de achiziții publice durabile în Republica Moldova, precum și a strategiilor de aliniere la bunele practici europene.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Potrivit definiției oferite de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, achizițiile publice durabile constituie procesul prin care produsele și serviciile achiziționate sunt selecționate astfel încât să aibă un impact minim asupra mediului și să genereze cele mai pozitive rezultate sociale, asigurând în același timp durabilitatea acestora [4].

Potrivit Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare, achizițiile electronice utilizează tehnologii pentru a facilita procesul de contractare a lucrărilor, bunurilor și serviciilor de către guvern, conform cerințelor sectorului public. Un avantaj major al utilizării acestora constă în eliminarea constrângerilor de timp și spațiu, iar procedurile online permit înregistrarea în timp real, crescând astfel transparența și eficiența prin accesul larg la informații [5, p. 13].

Standardul ISO privind achizițiile 20400 „Achiziții durabile” oferă un cadru pentru integrarea principiilor de sustenabilitate în procesele de achiziție ale organizațiilor. Acesta subliniază importanța luării în considerare a impactului economic, social și de mediu în deciziile de achiziție, astfel încât să sprijine dezvoltarea durabilă pe termen lung [6; pct. 3-4].

Una dintre soluțiile care răspund tendințelor de digitalizare și sustenabilitate sunt portalurile de servicii electronice pentru achizițiile publice. Acestea sunt utilizate pe scară largă în procesele de achiziții datorită cerinței Uniunii Europene de digitalizare integrală a proceselor de furnizare a serviciilor publice.

Achizițiile publice durabile sunt esențiale pentru finanțele publice și influențează relația dintre cetățeni și autoritățile publice. Gestionarea eficientă a acestora reprezintă o provocare, iar instrumentele electronice de optimizare urmăresc să standardizeze procedurile, îmbunătățind accesul la informații și transparența.

Autorii M. Ramkumar și M. Jenamani definesc achizițiile electronice durabile ca un proces ce implică integrarea cerințelor și specificațiilor care sprijină protecția mediului, progresul social și dezvoltarea economică, prin eficientizarea resurselor, reducerea costurilor și, eventual, îmbunătățirea calității produselor și serviciilor. Aceste soluții tehnologice permit o gestionare mai eficientă a resurselor și facilitează accesul la opțiuni sustenabile [7, pp. 1554-1564].

Digitalizarea sistemului de achiziții publice generează nu doar economii, ci contribuie la integrarea managementului finanțelor publice cu achizițiile, creând un sistem eficient de monitorizare a cheltuielilor în sectorul public. Utilizarea instrumentelor electronice în achiziții publice oferă o serie de beneficii importante (Figura 1) [8].

Cheltuielile statului și proiectele de infrastructură publică sunt realizate prin contracte publice. Astfel, provocarea majoră a statului este de a institui un regim juridic care să echilibreze transparența și eficiența procesului de achiziții, integrând totodată criteriile de durabilitate în sistemul achizițiilor publice.

Toate procesele de achiziții publice cuprind trei etape, care constituie ciclul de viață al acestora. Digitalizarea ciclului de viață integral al achizițiilor publice, prezentată în Figura 2, presupune implementarea unor sisteme digitale care acoperă întregul ciclu al unei achiziții publice, de la început până la final, oferind o viziune integrată a procedurii. Procedura de achiziție publică include toate etapele, de la pregătirea și planificarea inițială până la plata finală. Această abordare completă este esențială pentru asigurarea responsabilității și transparenței, fiind crucială pentru legătura dintre executarea contractelor și rezultatele cheltuielilor publice.

La nivelul UE, conform Comisiei Europene, achizițiile publice au un rol deosebit în diverse sec-

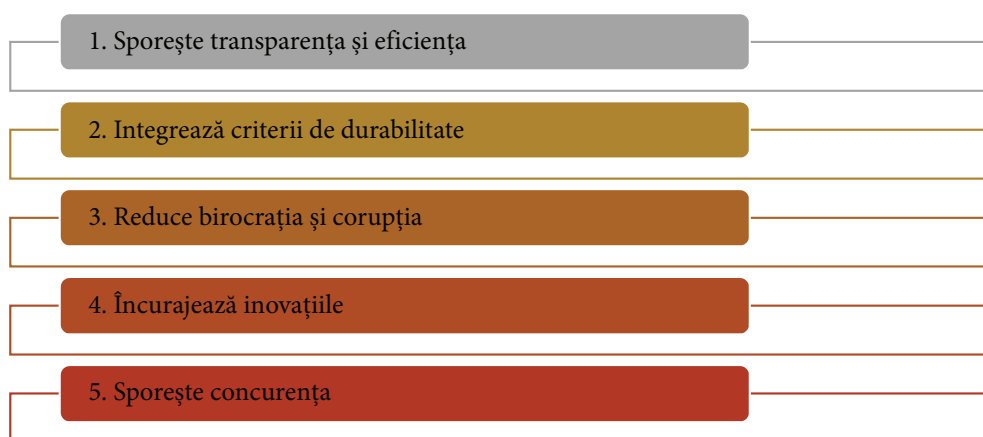

Figura 1. Beneficiile digitalizării achizițiilor publice durabile.

Sursa: Elaborată de autori pe baza European Commission „Digital procurement”.

Figura 2. Ciclul de viață integral al achizițiilor publice.

toare ale economiei, în medie 250.000 de autorități publice cheltuiesc 14-15% din PIB pentru achiziții. Baza de date electronică utilizată zilnic în procesul achizițiilor publice al UE este gestionată de sistemul Tenders Electronic Daily (TED) [9], precum și de site-urile eTendering [10] și eNotices [11, p. 11]. Autoritățile contractante care utilizează platforme de achiziții publice alternative pentru publicarea anunțurilor de participare trebuie să se asigure că toate datele legate de procedurile de achiziție ce depășesc pragul stabilit sunt transferate către TED, conform articolului 51 din Directiva 2014/24/UE [1; art. 51].

Tenders Electronic Daily (TED) este un portal online care publică anual aproximativ 520.000 de anunțuri de achiziții publice, în valoare totală de peste 420 de miliarde EUR. TED reprezintă o resursă esențială pentru achizițiile publice europene, ajutând operatorii economici să descopere oportunități de afaceri în întreaga Uniune Europeană. Datele TED sunt disponibile în acces deschis, permițând utilizatorilor să le analizeze pentru obținerea informațiilor relevante [12].

La nivelul Uniunii Europene este disponibilă și platforma Opentender, care oferă un acces facil la informații privind achizițiile publice. Aceasta preia date din Tenders Electronic Daily și din platformele naționale de achiziții. Platforma a fost lansată în anul 2018 ca parte a proiectului „Digiwhist” și a fost finanțată prin programul „UE Orizont 2020”, având drept obiectiv principal sporirea transparenței și susținerea unei concurențe echilibrate în domeniul achizițiilor publice la nivel european.

În Republica Moldova, în ultimii 5 ani, ponderea valorică a contractelor de achiziții publice a reprezentat între 3,5% și 5% din PIB. În 2023, valoarea contractelor atribuite a depășit 13 miliarde de lei, sumă care trebuie utilizată responsabil pentru a satisface necesitățile sectorului public și, totodată, pentru a contribui la dezvoltarea economiei naționale.

La nivel național, achizițiile publice electronice sunt gestionate prin „Registrul de stat al achizițiilor publice (MTender)”. Sistemul reprezintă o soluție digitală automatizată ce integrează un portal web și o bază de date cu caracter public, care colaborează și cu alte platforme private acreditate. Rolul său este de a simplifica desfășurarea licitațiilor electronice, adresându-se atât participanților din sectorul public, cât și celor din

sectorul privat [13]. La momentul actual, la MTender sunt conectate mai multe platforme:

- achizitii.md
- e-licitatie.md
- mtender.md
- yptender.md

În acest context, MTender garantează accesul la toate licitațiile publice, asigurând un nivel ridicat de transparență în derularea achizițiilor publice. Orice decizie de achiziție este făcută publică imediat, permițând o urmărire clară a cheltuielilor publice. MTender integrează și o serie de servicii guvernamentale: MPass, MSign și MConnect. Pe lângă toate beneficiile pe care le propune platforma, există un șir de lacune și impedimente pentru integrarea unui sistem digital durabil de achiziții publice.

Cheia către legătura eficientă dintre digitalizare și un sistem de achiziții durabil este integrarea practicilor de responsabilitate socială. Tabelul 1 reflectă aspectul comparativ al transformării digitale a achizițiilor publice dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova. În baza datelor disponibile pe platforma Opentender All data [14] (pentru UE) și Raportului de activitate al Agenției Achiziții Publice (pentru Republica Moldova) [15], autorii au efectuat o analiză valorică și cantitativă a achizițiilor publice, pentru a prezenta o analiză detaliată asupra sistemului actual de achiziții publice și pentru a evidenția rolul digitalizării și integrarea criteriilor de durabilitate în procesul de achiziții.

Valorile de referință privind achizițiile publice din Republica Moldova sunt convertite la data 01.01.2025, la cursul oficial al Băncii Naționale a Republicii Moldova (1 Euro = 19,3106 MDL) [16], pentru a permite o reprezentare grafică conformă. Tabelul 1 arată că valoarea achizițiilor publice totale pentru lucrări, bunuri și servicii a crescut în 2023, în UE, până la cel mai înalt nivel din ultimii patru ani. Aproape toate statele-membre ale UE și-au majorat volumul achizițiilor publice, situație comună și pentru Republica Moldova. În perioada 2020–2023, creșterea valorii achizițiilor publice este determinată în mare parte de efectul pandemiei din anul 2020, pentru achizițiile publice în domeniul sănătății și echipamente medicale, iar în perioada 2021–2023 s-au efectuat investiții semnificative în infrastructura de redresare economică (Figura 3).

Tabelul 1

Valoarea achizițiilor publice, în miliarde de euro

Perioada	Uniunea Europeană				Republica Moldova			
	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Valoarea estimată a achizițiilor publice	2009,7	2181,8	2329	2560	0,47	0,44	0,71	0,64
Ponderea achizițiilor publice în PIB, %	14,9	14,9	14,6	14,9	4,38	3,49	5,02	4,11
Numărul de contracte încheiate în baza TED/M-Tender	220 948	242 560	265 972	286 879	12 416	13 450	18 096	32 165
Rata de publicare în % din PIB	4,50	4,60	5,10	5,25	1,60	1,90	2,00	2,30

Din datele analizate rezultă că achizițiile publice implică sume considerabile de bani publici, fiind astfel expuse la fraudă și corupție. De aceea, digitalizarea este crucială pentru monitorizarea și controlul proceselor, precum și pentru responsabilizarea factorilor de decizie. Ea sprijină, totodată, concurența și promovează achiziții publice durabile.

Comparativ cu anii precedenți, ponderea achizițiilor publice în PIB a înregistrat o diminuare în anul 2022. La nivelul UE, în anul 2023, această pondere a fost estimată la 14,9%, în timp ce în Republica Moldova achizițiile publice au constituit 4,11% din PIB. Numărul de contracte încheiate în baza TED a crescut în 2023, față de anii precedenți, de la 265.972 de contracte, în 2022, la 286.879 de contracte. În Republica Moldova, de asemenea, se înregistrează o tendință de majorare a contractelor încheiate în Baza M-Tender, de la 12.416 de contracte în 2020 la 32.165 de contracte în 2023.

Rata de publicare, măsurată ca procent din PIB, și valoarea procedurilor de achiziții publicate pe TED/M-Tender s-au majorat remarcabil și prezintă o tendință continuă de majorare la nivelul UE și în Republica Moldova. O rată mai mare de publicare sugerează

că s-au realizat mai multe proceduri de achiziții publice bazate pe concurență și că procesul a fost mai transparent.

Majorarea ratei de publicare este apreciată pozitiv, dar datele analizate arată că, între 2020–2022, mai mult de jumătate dintre statele-membre ale UE au avut o rată de publicare nesatisfăcătoare, sub 5%, ceea ce reprezintă un prag de alertă stabilit în Tabloul de bord al pieței unice. La nivel mondial, se constată o evoluție clară către digitalizarea sistemelor de achiziții publice, fiind stabilită o țintă a digitalizării în proporție de aproximativ 70% până în 2027 (Figura 4) [17; Cap. III, art. 58, pct. 2].

Obiectivele stabilite în anul 2022 preconizau atingerea ratei de digitalizare a achizițiilor publice în proporție de 76% până la sfârșitul anului 2025. Acest obiectiv nu a fost atins, întrucât în perioada 2022–2024 s-a înregistrat o stagnare, în contextul crizelor succesive într-un mediu post-COVID-19 și al impactului războiului Federația Rusă – Ucraina, marcate de inflație, ce a constituit un impediment pentru investiții.

Rezultatele evidențiază faptul că valorile semnificative ale achizițiilor publice trebuie acompaniate de mecanisme digitale eficiente, care să reducă riscurile și

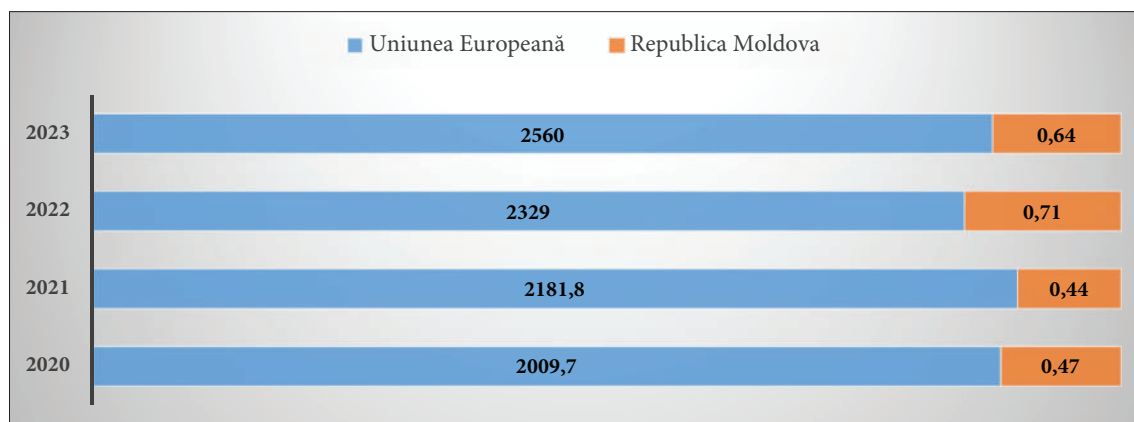

Figura 3. Valori estimate ale achizițiilor publice (miliarde de euro).

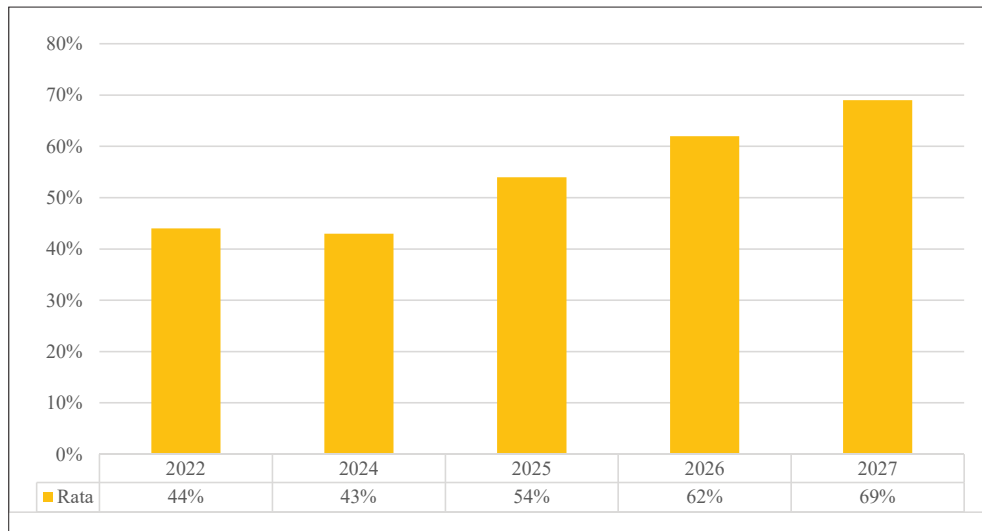

Figura 4. Rata de digitalizare a procesului de achiziții pentru anii 2022–2027.

Sursa: Elaborată de autori în baza Sondajului global de achiziții digitale.

să îmbunătățească performanța proceselor. În Tabelul 2 sunt sintetizate principalele tendințe ale transformării digitale în achiziții publice durabile.

În Republica Moldova, legislația națională în curs de armonizare cu reglementările UE nu poate fi aplicată pe deplin din cauza dezvoltării parțiale a infrastructurii electronice (MTender), un factor ce limitează funcționalitățile necesare pentru aplicarea acesteia. Dezvoltarea incompletă a funcționalităților și aplicarea celui mai mic preț, în MTender, limitează implementarea achizițiilor publice durabile și utilizarea achizițiilor publice ca instrument strategic pentru atingerea obiectivelor din Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”. Astfel, această situație favorizează în continuare selecția bazată exclusiv pe costuri scăzute, în detrimentul altor factori esențiali, precum calitatea, sustenabilitatea și inovația, care sunt fundamentale pentru o dezvoltare durabilă și conformă cu Directivele UE.

Sistemul digital al achizițiilor publice MTender nu reușește, în forma actuală, să acopere întregul ciclu de achiziții publice din cauza unor deficiențe legate de cunoștințele și competențele necesare, precum și din cauza absenței unor funcționalități esențiale în cadrul sistemului de achiziții electronice. Includerea caracteristicilor ecologice în sistemele de achiziții publice electronice nu doar respectă reglementările, ci plasează companiile în fruntea responsabilității sustenabile. Aceasta stimulează inovația, încurajând furnizorii să dezvolte produse mai ecologice și profesioniștii în achiziții să creeze procese care sprijină o economie globală durabilă.

În 2023, Guvernul Republicii Moldova a adoptat strategii în domeniul finanțelor publice și achizițiilor

publice, angajându-se să alinieze aceste sectoare la standarde înalte de responsabilitate, transparență și sustenabilitate. Potrivit *Programului național de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru perioada 2023-2026*, Guvernul intenționează să extindă și să perfecționeze domeniul achizițiilor publice. Această inițiativă vizează alinierea la standardele și prioritățile Uniunii Europene, cu ambiția ca cel puțin 80% din valoarea totală a achizițiilor publice anuale să fie derulate prin utilizarea sistemului digital. Procesul prevede acoperirea întregului ciclu de achiziții, de la planificare, derularea procedurilor de achiziție, atribuire până la managementul contractelor [17; Cap. III, art. 58, pct. 2].

Accesul la date de calitate cu referire la achizițiile publice este crucial, iar investițiile în sistemele de colectare, stocare și gestionare a datelor trebuie să garanteze disponibilitatea acestora într-o formă exactă, fiabilă și actualizată. Astfel, în baza literaturii studiate, se propune un model conceptual de dezvoltare a achizițiilor publice durabile prin digitalizare (Figura 5) [18; pp. 2-5]. În urma analizei modelului conceptual, deducem că actualmente, în Uniunea Europeană, ca și în Republica Moldova, accentul principal se pune pe acoperirea componentelor centrale ale ciclului de achiziții publice, și anume, fazele de licitație și de atribuire. Așadar, implementarea sistemului digital e-achiziții este un proces complex care necesită o conducere fermă și sprijin constant pe parcursul întregului ciclu de viață. Succesul său depinde de transparența guvernului în adoptarea strategiilor și de consolidarea capacităților profesioniștilor în achiziții, asigurându-se că aceștia dispun de abilitățile necesare pentru a gestiona noile procese electronice.

Tabelul 2

Tendențele transformării digitale a achizițiilor publice durabile UE-RM

Indicatori	Uniunea Europeană	Republica Moldova
Rata platformelor digitale	83%	62%
Rata actuală de digitalizare a procesului	41%	20%
Rata-țintă de digitalizare a procesului pentru 2027	69%	80%
Rata de utilizare a instrumentului de urmărire a emisiilor de CO ₂	59%	Nu poate fi evaluată/lipsă de date
Priorități strategice 2024–2027	Performanța financiară 51%; Transformare digitală 12%; Dezvoltarea și promovarea achizițiilor publice durabile; Urmărirea emisiilor de CO ₂ ; Uniunea Europeană conduce cursa de transformare a achizițiilor, cu cea mai mare rată de digitalizare a proceselor.	80% dintre achiziții publice realizate integral pe platforma digital e-achiziții, începând cu anul 2025; Armonizarea 100% a legislației cu privire la achiziții publice la acquis-ul UE; 15% dintre contractele de achiziții conțin criterii de sustenabilitate în achiziții publice; Certificarea a 70% dintre specialiști în domeniul achizițiilor publice durabile.

Nivelul de implementare a achizițiilor electronice este divers în statele-membre, având în vedere diferențele dintre reglementările locale. Conform datelor furnizate de către PricewaterhouseCoopers (PwC), în cea de-a cincea ediție a Sondajului global de achiziții digitale, care a fost realizat pe un eșantion de 60 de țări, s-a estimat că doar 27% dintre țările analizate au implementat digitalizarea sistemului de achiziții publice, prin testarea sistemelor de monitorizare a emisiilor de CO₂ [19].

Platformele de achiziții electronice care includ instrumente de evaluare a ciclului de viață permit organizațiilor să evalueze impactul ecologic al produselor și serviciilor pe întreaga lor durată de viață. Aceste platforme ajută la identificarea punctelor în care pot fi reduse emisiile de carbon și alte efecte negative asupra mediului, oferind informații valoroase pentru a susține decizii de achiziție mai sustenabile. Monitorizarea emisiilor de CO₂ și dezvoltarea analizei ciclului de viață reprezintă un element esențial pentru dezvoltarea achizițiilor publice durabile.

Cercetarea efectuată evidențiază atât progresele înregistrate în digitalizare și sustenabilitatea sistemului de achiziții publice, cât și lacunele care limitează eficiența și impactul acestora, în special în contextul Republicii Moldova. Întrucât sistemele digitale actuale nu acoperă întregul ciclu de achiziții, iar competențele profesioniștilor și integrarea criteriilor de sustenabilitate rămân insuficiente, este necesar să se identifice măsuri concrete pentru optimizarea procesului. În acest sens, se propune un set de recomandări pentru susținerea digitalizării și durabilității în achiziții publice:

- Stabilirea unei viziuni coerente și a unor obiective clare pentru transformarea digitală a achizițiilor publice, susținute de strategii guvernamentale integrate, cu etape și indicatori măsurabili.
- Actualizarea cadrului legal și de reglementare, pentru a integra progresele tehnologice, asigurând totodată confidențialitatea și securitatea datelor.
- Introducerea obligatorie a criteriilor de durabilitate în atribuirea contractelor publice.

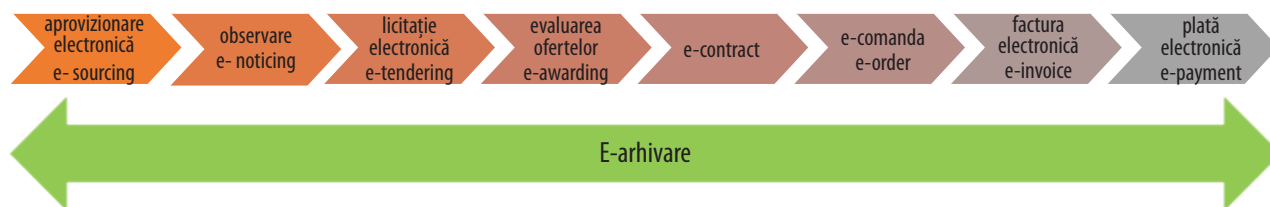

Figura 5. Etapele achizițiilor publice electronice. Sursa: Elaborată de autori în baza Buyse A., 2015.

- Dezvoltarea și implementarea instrumentelor și soluțiilor digitale care să acopere întregul ciclu de viață al achizițiilor publice, inclusiv platforme centralizate și interoperabile.

- Îmbunătățirea continuă a proceselor de achiziții durabile, prin integrarea criteriilor de mediu, social și economic în procedurile digitale, monitorizarea performanței și evaluarea ciclului de viață al produselor și serviciilor.

- Asigurarea transparenței, integrității și responsabilității etice în achizițiile publice, pentru a garanta corectitudinea cheltuielilor publice și pentru a preveni corupția.

- Colaborarea între sectorul public și cel privat pentru dezvoltarea și implementarea de sisteme de achiziții digitale de ultimă generație, care să fie durabile și eficiente.

- Monitorizarea continuă a performanței și compararea cu standardele internaționale, pentru a evalua progresul digitalizării și al achizițiilor durabile și pentru a ajusta strategiile în consecință.

- Profesionalizarea angajaților și adoptarea soluțiilor moderne, inclusiv AI, blockchain și alte tehnologii digitale, pentru a eficientiza procesele și a crește transparența și siguranța achizițiilor publice.

CONCLUZII

În baza cercetării realizate, autorii concluzionează că digitalizarea sistemului de achiziții publice în Republica Moldova evidențiază atât progresele semnificative, cât și provocările existente în implementarea unui sistem durabil și eficient.

Introducerea criteriilor de durabilitate pe întregul ciclu al achizițiilor publice – de la elaborarea documentelor de atribuire până la monitorizarea executării contractelor – reprezintă un pas esențial și contribuie la reducerea impactului asupra mediului, la creșterea eficienței energetice și utilizarea resurselor regenerabile. Dezvoltarea platformelor electronice, precum M-Tender, a consolidat transparența și eficiența proceselor, a facilitat monitorizarea performanței furnizorilor, oferind instrumente pentru gestionarea indicatorilor-cheie și pentru identificarea provocărilor în timp real.

Pe lângă acestea, analiza pune în evidență limitările semnificative ale sistemului actual: lipsa unor informații de interes public, absența sincronizării datelor în timp real, introducerea manuală a acestora și lipsa documentelor procesate automat. Deficiențele în cauză afectează evaluarea și monitorizarea completă a achizițiilor publice și limitează comparabilitatea datelor la nivel național și european.

Pentru consolidarea eficienței și durabilității sistemului, se impun măsuri orientate spre modernizarea infrastructurii digitale, perfecționarea cadrului legislativ, sporirea nivelului de instruire a autorităților și promovarea colaborării între sectorul public și cel privat. Reformele trebuie să includă perfecționarea sistemului de e-achiziții pentru procesarea automată a datelor, dezvoltarea indicatorilor de monitorizare a durabilității și consolidarea politicilor care încurajează practicile sustenabile.

În concluzie, digitalizarea achizițiilor publice, corelată cu criteriile de durabilitate, reprezintă un instrument strategic pentru reforma finanțelor publice și pentru alinierea Republicii Moldova la bunele practici europene.

Articol recepționat: 1 septembrie 2025

Articol acceptat: 21 noiembrie 2025

BIBLIOGRAFIE

1. Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice, art. 1; art. 51.

2. Statut acordat de Consiliul European la 23 iunie 2022, în baza avizului Comisiei Europene din 1 iunie 2022 asupra cererii de aderare depusă de Republica Moldova în 3 martie 2022, art. 269-273.

3. Agenda de dezvoltare durabilă 2030, ODD 4, ODD 9, [online] <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/agenda-de-dezvoltare-durabila-2030> (consultat: 10.04. 2025).

4. UNDP, Procurement for Sustainable Development Strategy 2022–2025, [online] <https://www.undp.org/procurement/strategy> (consultat: 10.04.2025).

5. Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare. Sunteți pregătiți pentru achizițiile publice electronice? Ghid pentru reforma achizițiilor publice electronice, 2015. 100 p.

6. ISO 20400, Sustainable procurement – Guidance, [online] <https://www.iso.org/obp/ui/en/> (consultat: 05.04.2025).

7. Ramkumar, M.; Jenamani, M. Sustainability in supply chain through e-procurement - An assessment framework based on DANP and liberatore score, 2015. IEEE Systems Journal, 9, 1554-1564, <https://doi.org/10.1109/JSYST.2014.2336291>

8. Comisia Europeană, „Digital procurement”, [online] https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement/digital-procurement_en. (consultat: 05.04.2025).

9. Oficiul pentru publicații al Uniunii Europene, [online] <https://op.europa.eu/ro/home> (consultat: 06.04.2025).

10. EU Tenders [online], <https://ted.europa.eu/en/> (consultat: 06.04.2025).

11. Raportul special 28/2023 al Curții de Conturi Europene: Achizițiile publice în UE, pct. 12. 11 p.

12. Comisia Europeană, Tenders Electronic Daily [online], <https://single-market-economy.ec.europa.eu/sin->

gle-market/public-procurement/digital-procurement/tenders-electronic-daily_en. (consultat: 07.04.2025).

13. Pagina oficială Mtender, [online] <https://mtender.gov.md/> (consultat: 06.04.2025).

14. Opentender All data, [online] <https://opentender.eu/all/start> (consultat: 06.04.2025).

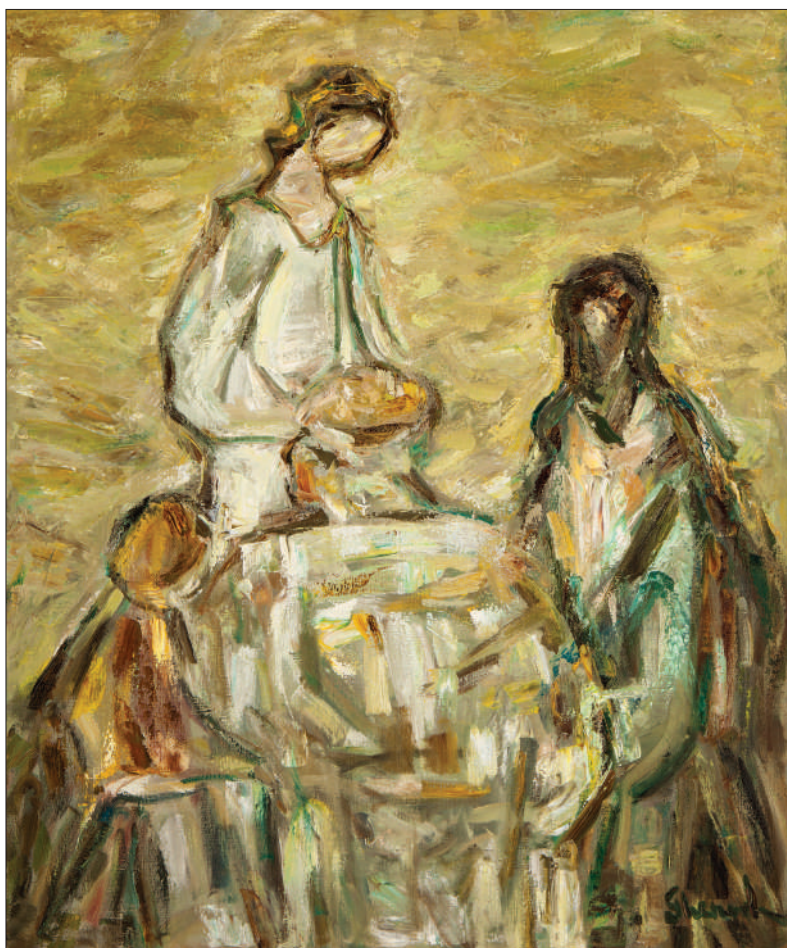
15. Raportul de activitate al Agenției Achiziții Publice pentru anii 2020_2023, [online] <https://tender.gov.md/ro/documente/rapoarte-de-activitate> (consultat: 07.04.2025).

16. Banca Națională a Moldovei, [online] <https://www.cursbnm.md/curs-valutar-1-ianuarie-2025> (consultat: 07.04.2025).

17. Programul național de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2023–2026, HG 625, Capitolul III, art. 58, pct. 2.

18. Buise, A.; Dewyngaert, N.; Loozen, N.; Lopez Potes, M.; Simons, G.; Ziemyte, A. E-Procurement Uptake. Final Report, 2015. PwC EU Services, 2-5.

19. Global Digital Procurement Survey, 5th edition, 2025, [online] <https://www.pwc.com/gx/en/services/consulting/digital-operations/digital-procurement-survey.html> (consultat: 04.04.2025).

Ghenadie Jalbă. *Familie*, 2013, ulei, pânză, 120 × 100 cm.